

UNIVERZITA
PARDUBICE
FAKULTA
FILOZOFICKÁ

Katedra filosofie a religionistiky

Posudek vedoucího / oponenta diplomové práce

Jméno studenta: Bc. Martin Rufr

Název práce: Buddhistický filosof Šántidéva a jeho etika

Jméno vedoucího práce: Mgr. Jiří Holba, Ph.D.

Jméno oponenta: Jan Rokyta

I. Formální kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Naplnění celkového záměru: - práce odpovídá svému zadání a obsahu - vymezení tématu je přiměřené a není příliš široké	x		
2. Metodické a systematické zvládnutí práce - text je strukturně a logicky uspořádán - práce je adekvátně zpracována	x		
3. Úvod a závěr - úvod řádně seznamuje s cílem a postupem práce, s dosavadním bádáním na dané téma a stěžejní literaturou - závěr náležitě shrnuje a hodnotí celou problematiku, formuluje přínos k řešení problému a vlastní stanoviska	x		
4. Autor náležitě vypracoval všechny formální požadavky kladené na diplomovou práci - zadání, prohlášení, obsah, úvod, pojednání, závěr, resumé v češtině a cizím jazyce - odpovídající počet stran	x		

Práce splňuje formální požadavky na diplomovou práci. Úvod srozumitelně seznamuje s metodikou a záměrem práce, závěr dobře rekapituluje dosažené poznatky.

Důležitý aspekt celé práce spočívá i v rozlišování samotných interpretačních rovin, nejenom vůči zkoumanému dílu, ale na některých místech i vůči konceptu buddhismu v očích západních badatelů. Oceňuji právě i shrnutí postojů jednotlivých badatelů vůči Šántidévové dílu.

II. Obsahová kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Práce prokazuje porozumění autora v dané problematice.	x		
2. Myšlenková soudržnost a souvislost textu: - je vyhovující - srozumitelnost argumentace a podloženost argumentů či myšlenek je adekvátní	x		
3. Práce se opírá o relevantní prameny a literaturu.	x		
4. Práce s literaturou: - v práci je zřetelně předvedeno, že student pracoval s odbornou literaturou a s myšlenkami jednotlivých autorů - autory uváděl (nejen odkazem na poznámku), srovnával, parafrázoval a citoval - zřetelně rozlišoval své myšlenky od myšlenek jednotlivých autorů	x		
5. Diplomová práce je filosofickým textem: - autor prokázal fundovanou a analytickou práci s pojmy a myšlenkami - autorova práce nespočívala jen v převyprávění daného téma nebo pouhém poskládání hesel, parafrází či myšlenek - práce nebyla zatížena nepřiměřenou mírou historických, životopisných nebo jiných nefilosofických údajů	x		
6. Práce vykazuje prvky vlastního přínosu nebo jedinečnosti zpracování	x		

Začátek práce přináší velice dobrý úvod do celé problematiky a rekapitulaci jednotlivých postojů. Dovolil bych si pouze zdůraznit jednu otázku, která samozřejmě spadá do kontextu vymezujícího kulturu. Je to otázka po definici člověka. Domnívám se, že samostatnost etiky se vztahuje také k tomuto problému. Autor píše: „Myslím si, že v tomto kontextu je nutné zdůraznit, že buddhistické myšlení má jiné pojetí člověka, než má například křesťanství. Je patrné, že soucit buddhy i bódhisattvy jde zcela za hranice antropocentrismu a nemá žádné meze.“ V další části své práce autor rekapituluje důležité etické a filozofické aspekty buddhismu. Činí tak na základě sekundární literatury, kde figurují i západní autoři. Oceňuji, že autor akceptuje i žitou zkušenost s buddhismem, kde podává osobní zkušenost svého školitele Jiřího Holby.

Autor podotýká: „Může se zdát, že v kontextu náboženské etiky je potřeba spíše uplatňovat samotné etické zásady, než je kritizovat.“ V tomto bodě by byla potom zajímavá návaznost na úplně jinou oblast, totiž pojetí mystiky, jak je rozvíjena v monoteistických náboženstvích. Při rozplynutí vlastního „Já“ zde totiž zůstává velice zajímavý koncept etiky, a to včetně sociálního akcentu. V tomto ohledu se jedná o stejný neinstitucionální pohled, který autor zdůrazňuje u mahájánového buddhismu. Obdobným způsobem by bylo zajímavé porovnat v obecnější rovině koncept popisovaný autorem: „Z toho vyplývá, že soucit není pouhým povrchním projevem, ale vyžaduje aktivní úsilí a angažovanost ve prospěch všech bytostí.“ Na příklad

s františkánským postojem vůči zvířatům. Zde totiž dochází k anulování antropocentrismu a jediný rozdíl je zde Stvořitel vůči stvoření (které zahrnuje lidi i zvířata bez rozdílu), nikoliv Stvořitel vůči přírodě a člověku vydělenému z přírody. Zajímavé srovnání by potom bylo s etikou judaismu vůči zvířatům, tza'ar ba'alei chayim, kde zvířata jsou etickým subjektem, nikoliv objektem.

Oceňuji pasáže, které jsou spojené s problematikou spojení násilí a náboženství (str. 15), kde autor konstatuje možnost spojenosti (rozuměj využití náboženství ve prospěch násilí). Jenom pro doplnění na okraj, J. Tambiah zde mluví až o „buddhistickém fundamentalismu“.

Autor cituje zajímavý postřeh J.L. Garfielda, který: „Vysvětluje, že Šántidéva a David Hume podobně poukazují na to, že představa „já“ vzniká převážně v situacích plných emocí, jako když se například jedinec cítí pyšně či zažívá averzi.“ (str.40) Zde by možná bylo zajímavé pojednat i o pojetí paměti. Kdybychom neměli žádnou paměť, tvrdí Hume, nemohli bychom mít představu příčinnosti a stavět řetězce příčin a účinků, ze kterých povstává naše Já.

V kapitole o dalajlámovi autor tvrdí, že soucit, jak vysvětluje dalajlama, je projevem hlubokého zájmu o blaho ostatních bytostí, a lze ho dosáhnout prostřednictvím racionálního uvažování a systematického rozvíjení myšlenkových procesů, které podrobně popisuje Šántidéva...“ (str. 51.) Zajímavé by bylo zde pojednat o problematice racionálního uvažování a jeho pojetí.

III. Jazyková a grafická kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Práce je bez gramatických a stylistických chyb nebo jiných nedostatků (překlepy, nedokončené věty atd.)		x	
2. Práce je psána kultivovaným a odborným jazykem	x		
3. Terminologické zpracování textu - fundované porozumění terminologie v oboru a daném tématu - vhodné používání terminologie a vysvětlování pojmů	x		
4. Odkazy, citace a poznámkový aparát - vyhovující práce s odkazy - dodržení a jednotnost citačních norem - náležitý poznámkový aparát	x		
5. Citování - míra citování je vyvážená - vhodná volba a výstižnost citací	x		
6. Grafická kritéria - grafická úprava (písmo, obsah, názvy kapitol, odstavce, řádkování atd.) je vyhovující	x		

Až na některé výjimky se v práci nenachází podstatné gramatické a stylistické chyby.

IV. Použitá literatura

ano zčásti ne

	ano	zčásti	ne
1. kritický a vhodný výběr prvotní literatury a pramenů	x		
2. kritický a vhodný výběr druhotné literatury	x		
3. práce s cizojazyčnou literaturou	x		

Autor vhodně pracuje se sekundární literaturou, dokáže mít od jednotlivých autorů i kritický odstup.

Další doporučení:

Pracovní součinnost studenta a vedoucího práce v průběhu zpracování práce (vyplní vedoucí práce):

Celkové hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě: ano

Návrh hodnocení:

A

Náměty k rozpravě:

Jaké jsou zde základy pojetí soucitu k dalším tvorům? Jedná se o určitý ontologický princip – tedy o otázku zvířata mají svoji inherentní hodnotu (ve smyslu například laické paralely ke svatému Františkovi nebo chápání judaismu – všichni jsme stvoření Boží) nebo je odkázáno především na soucit se zvířaty (vycházející tedy z dispozice člověka)?

V Pardubicích dne 8.5.2024
práce/oponent

vedoucí

Jan Rokyta